ISSN 2224-025X

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Державного природознавчого музею

Випуск 42/ 2026

Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Випуск 42

Львів 2026

УДК 57+58+591.5+502.7:069

Наукові записки Державного природознавчого музею. – Львів, 2026. – Вип. 42. – 226 с.

До 42-го випуску збірника «Наукові записки Державного природознавчого музею» увійшли статті з природничої музеології, екології, зоології, ботаніки, а також інформація про діяльність музею у 2025 році.

Для екологів, зоологів, ботаніків, працівників музеїв природничого профілю, заповідників, національних природних парків та інших природоохоронних установ і організацій.

Proceedings of the State Natural History Museum. – Lviv, 2026. – Issue 42. – 226 p.

The 42th issue of the periodical «Scientific Notes of the State Museum of Natural History» includes articles of natural historical museology, ecology, zoology, botany, as well as information about the museum's activities in 2025.

For ecologists, zoologists, botanists, employees of museums of natural profile, reserves, national nature parks and other environmental institutions and organizations.

https://doi.org/10.36885/nzdpm.2026.42
ISSN 2224-025X

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор Капрусь І. Я. д-р біол. наук, проф.
Заступник головного редактора Новіков А.В. канд. біол. наук, ст. досл.
Технічний редактор Гураль Р. І. канд. біол. наук

Антоняк Г. Л. д-р біол. наук, проф.; Васкес М. М. д-р філос., проф. (Мексика); Гураль-Сверлова Н. В. канд. біол. наук; Гурскі П. д-р хаб., проф. (Польща); Гуштан Г. Г. канд. біол. наук; Заморока А. М. канд. біол. наук, доц.; Радченко О. Г. д-р біол. наук, проф.; Скаржинські Д. д-р хаб., проф. (Польща)

Секретаріат редколегії
Науковий редактор Климишин О.С. д-р біол. наук, ст. наук. співроб.
Відповідальний секретар Орлов О. Л. канд. біол. наук

EDITORIAL BOARD

Kapruś I.Ya. (*Editor-in-Chief*), Doctor of Biological Sciences, Professor; Novikov A.V. (*Deputy Editor-in-Chief*), Candidate of Biological Sciences, Senior Researcher; Gural R.I. (*Technical Editor*), Candidate of Biological Sciences; Antonyak G.L., Doctor of Biological Sciences, Professor; Vásquez M.M. Doctor of Philosophy, Professor (Mexico); Gural-Sverlova N.V., Candidate of Biological Sciences; Górski P. Doctor of Biological Sciences, Professor (Poland); Hushtan H.H., Candidate of Biological Sciences; Zamoroka A.M., Candidate of Biological Sciences, Associate Professor; Radchenko O.G., Doctor of Biological Sciences, Professor; Skarzyński D., Doctor of Biological Sciences, Professor (Poland)

Editorial Board Secretariat

Klymyshyn O.S. (*Scientific Editor*) Dr. of Biological Sciences, Senior Scientific Associate;
Orlov O.L. (*Managing Editor*), Candidate of Biological Sciences

Рекомендовано до друку вченою радою Державного природознавчого музею (протокол № 6 від 26 травня 2026 року)

ISSN 2224-025X © Наукові записки ДПМ, 2026

ISSN: 2224-025X (Print)

10.36885/nzdpm.2026.42.05

УДК 581.526.32: 502.172 (477.53)

Коваленко О. А. (e-mail: corydalis.kovalenko@gmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-6405-2035, Національний науково-природничий музей НАН України, м. Київ, Україна)

Каліста М. С. (e-mail: crambe@ukr.net, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-2335-5184, Національний науково-природничий музей НАН України, м. Київ, Україна)

РОСЛИННІСТЬ СОЮЗУ *PHRAGMITION AUSTRALIS* KOCH 1926 (КЛАС *PHRAGMITI-MAGNO-CARICETEA* KLIKA IN KLIKA ET NOVAK 1941) НА ТЕРИТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ПИРЯТИНСЬКИЙ»

Проаналізовано рослинність союзу Phragmition australis Koch 1926 (клас Phragmiti-Magno-Caricetea Klika in Klika et Novak 1941) на території національного природного парку «Пирятинський». Встановлено, що союз Phragmition australis на території НПП «Пирятинський» представлений 9 асоціаціями та 2 варіантами. Досліджено структуру рослинних угруповань, екологічні умови та особливості поширення на території національного парку. Виявлено, що фоновими угрупованнями болотної та прибережної рослинності на досліджуваній території є фітоценози асоціацій Phragmitetum australis, Typhetum angustifoliae, Schoenoplectetum lacustris, Glycerietum maximae та Iridetum pseudacori. Встановлено, що у рослинному покриві НПП досить розповсюдженими є маловидові ценози Phragmitetum australis var. inops. Також були виявлені та описані угруповання, які попередньо нами класифіковані як Phragmitetum australis var. Phragmites altissimus, що однак потребують додаткових фітосоціологічних досліджень для підтвердження такого синтаксономічного рішення чи пошуку йому альтернативи. Рослинні угруповання Typhetum latifoliae, Glycerio–Sparganietum neglecti та Equisetetum fluviatilis трапляються рідко та значних площ не займають. Встановлено, що ценози асоціації Acoretum calami є резервуаром для адвентивного виду Acorus calamus, який однак не демонструє значної інвазійної здатності у регіоні Лівобережного Придніпров'я. Встановлено, що характерною тенденцією Acoretum calami є проникнення в угруповання видів класу Molinio-Arrhenatheretea, які хоч і не володіють високими показниками проективного покриття та константності, але формують досить чисельну фракцію. Було з'ясовано, що у межах НПП трапляється спорадично та тяжіє до антропогенно порушених місцезростань. Було виявлено, що угруповання союзу Phragmition australis зазнають дії негативних антропогенних факторів, зокрема органічного забруднення стічними водами, забруднення та стоком з орних земель, пошкодження берегів та захисних смуг з трав'яної або деревної рослинності навколо водойм, а також частого випалювання у осінній (жовтень-листопад) або у весняний (квітень-травень) періоди. Нами запропоновано перелік заходів з менеджменту оселищ, які формують досліджені фітоценози. Моніторинг за структурою, хорологією та динамікою угруповань союзу Phragmition australis є важливим завданням для підтримки та збереження видового та ценотичного різноманіття НПП «Пирятинський».

Ключові слова: *водна рослинність, Phragmition australis, синтаксономія, НПП «Пирятинський», фітоценози.*

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License

OPEN ACCESS

Значні площі національного природного парку (НПП) «Пирятинський» вкриті болотною та прибережною рослинністю. Вони формуються переважно в екотопах із надлишковим зволоженням, підвищеною кислотністю та виходом на поверхню стоячих чи слабопротічних вод, які приурочені до першої та другої надзаплавної тераси р. Удай, проте подібні рослинні угруповання розвиваються і в інших частинах долини річки, особливо в її староруслових ділянках.

У системі еколого-флористичної класифікації такі ценози відповідають класу *Phragmiti-Magno-Caricetea* Klika in Klika et Novak 1941 (= *Phragmitetea* Tüxen et Preising 1942). На території НПП «Пирятинський» він представлений 4 порядками (Kovalenko, 2016). Особливо різноманітним у синтаксономічному плані є порядок *Phragmitetalia* Koch 1926 (= *Phragmito-Magno-Caricetalia* Klika 1944 p.p., *Oenanthalia aquaticae* Hejny in Kopecky et Hejny 1965 nom. inval.). Він репрезентує високотравні прибережноводні угруповання, які розвиваються на мілководдях та сплавинах слабопротічних чи непротічних водойм. Коливання рівня води упродовж періоду вегетації у відповідних екотопах значне, і у літньо-осінній період часто угруповання функціонують за умов відсутнього поверхневого підтоплення (Chytry, Otypkova, 2003; Дубина, 2006; Соломаха, 2008). На дослідженій території він представлений союзом *Phragmition australis* Koch 1926 та *Eleocharito palustris–Sagittarion sagittifoliae* Passarge 1964.

Попри широку представленість рослинних угруповань *Phragmition australis* на території НПП вони довгий час лишалися неописаними методологічними засобами еколого-флористичної класифікації рослинності, а опубліковані дані були фрагментарними і потребували уточнень (Прокопук, Погорєлова, 2015).

Дослідження синтаксономічного різноманіття, структури та екологічних параметрів фітоценозів союзу *Phragmition australis* є вкрай важливими для їхньої класифікації та збереження. Саме тому метою нашого дослідження стала інвентаризація його угруповань та виявлення особливостей їхньої синтаксономічної та екологічної диференціації.

Матеріал і методика дослідження

Дослідження рослинних угруповань союзу *Phragmition australis* проводили на території та в найближчих околицях НПП «Пирятинський» (рис. 1). Цей важливий об’єкт природно-заповідного фонду розташований в адміністративних межах Лубенського району Полтавської області та займає площу 12028,42 га. Територія національного парку зберігає рослинний покрив Яготинсько-Оржицького району терасових лучних степів, байрачних дібров і низинних долинних боліт Бахмацько-Кременчуцького округу та Прилуцько-Лохвицького району лучних степів, дубових і грабово-дубових лісів, заплавних лук та низинних боліт Роменсько-Полтавського геоботанічного округу Східноєвропейської провінції Європейсько-Сибірської лісостепової зони (Дідух, Шеляг-Сосонко, 2003).

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License
OPEN ACCESS

Рис. 1. Угруповання союзу *Phragmition australis* на території НПП «Пирятинський».

Опис фітоценозів проводили в їхніх природних межах або на стандартних облікових ділянках 10×10 м. Проективне покриття фіксували у відсотках із подальшою трансформацією в бали, де + позначає проективне покриття виду до 1%, 1 – до 5%, 2 – 5-15%, 3 – 15-25%, 4 – 25-50%, 5 – 50-100%. Проточність водойм визначали за шкалою Д.В. Дубини (2006).

Загалом за період 2012–2022 рр. було виконано 103 геоботанічних описів рослинності досліджуваного союзу. Камеральну обробку проводили за допомогою пакету програм JUICE. Номенклатура синтаксонів узгоджувалася з Міжнародним кодексом фітосоціологічної номенклатури (МКФН), посилання на певні статті якого вказані після кожної невалідної назви (Weber, Moravec, Theurillat, 2000). Екологічні параметри угруповань встановлювали за методом синфітоіндикації на основі шкал Я.П. Дідуха (2011).

Результати досліджень

У результаті досліджень, було встановлено, що союз *Phragmition australis* на території НПП «Пирятинський» представлений 9 асоціаціями:

Cl. *Phragmiti-Magno-Caricetea* Klika in Klika et Novak 1941
Ord. *Phragmitetalia* Koch 1926
All. *Phragmition australis* Koch 1926
Ass. *Phragmitetum australis* Savič 1926
var. *inops*
var. *Phragmites altissimus*
Typhetum angustifoliae Pignatti 1953
Typhetum latifoliae Nowinski 1930
Schoenoplectetum lacustris Chouard 1924

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License
OPEN ACCESS

Glycerietum maximae Nowinski 1930 corr. Sumberova et al. in Chytry 2011

Glycerio–Sparganietum neglecti Koch 1926
Acoretum calami Eggler 1933
Iridetum pseudacori Eggler ex Brzeg et Wojterska 2001
Equisetetum fluviatilis Nowinski 1930

Фоновою асоціацією болотної рослинності НПП «Пирятинський» є *Phragmitetum australis* Savič 1926 **(**=*Scirpo-Phragmitetum* Koch 1926 p.p. nom. ambig. [Art. 2b], *Phragmitetum lacustre* Gams 1927, *Phragmitetum vulgaris* von Soó 1927, *Phragmitetum communis* (Gams 1927) Schmale 1939, *Riccietum fluitantis* Slavnić 1956, *Calystegio-Phragmitetum* Golub et Mirkin 1986 p.p.). Її угруповання формуються на мілководдях евтрофних малопротічних та непротічних водойм із нейтральною чи слаболужною реакцією середовища. Фітоценози *Phragmitetum australis* розвиваються також у депресіях заплави, де затоплюються водами лише у весняний період, а також на сплавинах.

Зазначимо, що слід обережно ставитися до надмірного використання критерію домінування при визначенні асоціацій прибережноводної рослинності. Гетерогенність південноочеретових угруповань на всьому ареалі *Phragmites australis* очевидна, але для їхньої успішної класифікації бракує фітосоціологічних матеріалів. Зокрема, існує номенклатурна колізія, яка унеможливлює виділення монодомінантних ценозів *Phragmites australis* у ранзі окремої асоціації, чого вони, безперечно, заслуговують. Тому було запропоновано розглядати їх як *Phragmitetum australis* Savič 1926 var. *inops*. Такого номенклатурного рішення дотримуємось і ми в запропонованій синтаксономічній схемі. Окрім того, до досліджуваної асоціації ми відносимо також угруповання з домінуванням *Phragmites altissimus,* які розглядаємо як її окремий варіант. Таке синтаксомічне рішення тимчасове й продиктоване браком геоботанічних описів для діагностування нової асоціації.

Діагностичними видами асоціації є *Phragmites australis, Ph. altissimus, Equisetum fluviatile* та *Stachys palustris* (табл. 1). Загальне проективне покриття фітоценозів становить 100%. Едифікатор угруповань *Phragmites australis* має сильно виражені домінантні властивості (50-100%). В угрупованнях асоціації зафіксовано 28 видів, а на один опис їх припадає від 1 до 10. Діагностичний блок класу *Phragmiti-Magno-Caricetea* представлений 19 видами. За умов значного обводнення в угруповання проникають малоактивні ценоелементи класів *Lemnetea* й *Potametea.* Проте, у національному парку нам частіше траплялися приклади інтрогресії болотних видів – *Comarum palustris, Peucedanum palustre*, *Carex appropinquata* та ін. Досить розповсюдженими у рослинному покриві НПП є маловидові ценози *Phragmitetum australis* var. *inops*, тимчасом як фізіономічно подібні угруповання *Phragmitetum australis* var. *Phragmites altissimus* описані нами лише з ботанічної пам'ятки природи «Лісопарк «Острів Масальський». Останній синтаксон можливо заслуговує підвищення до рангу окремої асоціації або ж альтернативно його можна розглядати як союзу *Phragmition australis* (com. *Phragmites altissimus*), що потребує подальших досліджень.

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License
OPEN ACCESS

Таблиця 1

Угруповання асоціації *Phragmitetum australis*

Номер опису	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Кількість видів	10	8	6	6	6	6	4	7	5	8	1	3	1	2	1	1	3	3
Проективне покриття, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Площа опису, м²	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Номер синтаксону	1										2						3	
D.s. ass. *Phragmitetum australis* et *Phragmitetum australis* var. *inops*																		
Phragmites australis	5	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	.	.
D.s. *Phragmitetum australis* var. *Phragmites altissimus*																		
Phragmites altissimus	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	5
D.s. cl. *Phragmiti-Magno-Caricetea*																		
Calamagrostis canescens	2	2		.	.	+	.	1		+	.	.	.	.	.	.	.	.
Carex acuta	2		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Carex appropinquata		.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.
Carex nigra	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Comarum palustris	.	.	.	.	+	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Equisetum fluviatile	2	+	+	.	.	+	.	+	.	+	.	.	.	.	.	.	+	.
Iris pseudacorus	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Lycopus europaeus	+	.	.	.	.	.	.	+	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.
Lysimachia vulgaris	2	1	+	.	+	+	.	1	+	+	.	.	.	.	.	.	.	.
Mentha aquatica	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	+
Peucedanum palustre	+	.	.	.	.	.	+	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Rumex hydrolapathum	.	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Stachys palustris	2	1	1	.		+	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	+	+

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License

OPEN ACCESS

Symphytum officinale	.	1		+	.	.	+	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Thelypteris palustris	.	+	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Typha latifolia	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Інші види																			
Agrostis stolonifera	.	.	.	1		.	.	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.
Bidens frondosa	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Calystegia sepium	.	.	2		.	.	+	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Cirsium canum	.	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Galium palustre	.	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.
Juncus effusus	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Salix pentandra	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Solanum dulcamara	.	.	.	.	.	+	.	+	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Urtica dioica	.	.	.	.	.	+	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Описи: 1-2 – Пирятин, ботанічна пам'ятка природи «Лісопарк «Острів Масальський», узбережжя, 24.07. 2011 р.; 3 – с. Калинів Міст, пересохле заплавне озеро, 15.07. 2013 р.; 4-5 – с. Дейманівка, урочище «Лисівщина», 12.08. 2013 р.; 6 – с. Шкурати, урочище «Острів», узбережжя озера Плесо, 13.08. 2013 р.; 7 – с. Усівка, мілководдя р. Удай, 22.08. 2013; 8 – м. Пирятин, сплавина по р. Удай, 24.08. 2013 р.; 9 – м. Пирятин, озеро Зарой, мілководдя, 26.08. 2013 р.; 10 – с. Дейманівка, заповідне урочище «Куквин», берег р. Удай; 11 – с. Сасинівка, р. Перевод, пониження тераси, 20.07. 2010 р.; 12 – с. Харківці, р. Удай, узбережжя, 24.08. 2010 р.; 13-14 – с. Прихідьки, берег ставка поблизу заповідного урочища «Яри-Поруби», 16.07. 2011 р., 23.07. 2021 р.; 15 – с. Мала Круча, пониження тераси, 21.07. 2011 р.; 16 – с. Червоне, узбережжя озера, 22.08. 2012 р.; 17-18 – м. Пирятин, ботанічна пам'ятка природи «Лісопарк «Острів Масальський», узбережжя, 24.07. 2011 р., 22. 08.2022 р.

На мілководдях слабопротічних евтрофних водойм національного парку широко представлені фітоценози асоціації *Typhetum angustifoliae* Pignatti 1953 (= *Scirpo-Phragmitetum* Koch 1926 p. p. nom. ambig. [Art. 2b], *Typhetum angustifolio-latifoliae* Schmale 1939 p. p. nom. ambig. [Art. 36], *Typho angustifoliae—Phragmitetum australis* Tüxen et Preising 1942 [fantom]). Упродовж вегетаційного сезону у межах рослинних угруповань спостерігається значне коливання рівня води, а реакція середовища помірна або слабокисла. Донні відклади мулисті або мулисто-торфянисті.

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License
OPEN ACCESS

Таблиця 2

Угруповання асоціації *Typhetum angustifoliae*

Номер опису	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кількість видів	6	4	4	4	6	7	5	6	6	4	6
Проективне покриття, %	80	100	80	100	100	90	100	80	100	100	80
Площа опису, м²	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
D.s. ass. *Typhetum angustifoliae*											
Typha angustifolia	4	5	4	5	5	4	5	4	5	5	4
D.s. cl. *Phragmiti-Magno-Caricetea*											
Alisma plantago-aquatica	.	.	.	+	.	.	.	1	.	.	+
Eleocharis palustris	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	1
Equisetum fluviatile	.	.	.	.	+	+	.	.	+	.	.
Glyceria maxima	.	.	+	.	1	.	.	+	.	.	+
Rumex hydrolapathum	.	.	.	.	.	+	.	.	+	.	+
Scutellaria galericulata	+	.	.	.	.	.	+	.	.	.	.
Typha latifolia	.	.	.	.	1	.	+	.	.	+	.
D.s. cl. *Lemnetea*											
Ceratophyllum demersum	.	1	.	.	1	1	.	+	.	.	.
Lemna minor	.	+	+	+	+	.	1	+	1	.	1
Salvinia natans	.	+	.	.	.	+	.	.	.	.	.
D.s. cl. *Potametea*											
Nuphar lutea	.	.	+	.	.	.	+	.	.	+	.
Potamogeton crispus	.	.	.	.	.	+	.	.	+	.	.
D.s cl. *Bidentetea tripartitae*											
Agrostis stolonifera	+	.	.	.	.	+	.	.	.	+	.
Bidens frondosa	1	.	.	.	.	.	.	.	+	.	.
Chenopodium rubrum	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Mentha arvensis	1	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.

Описи: 1 – м. Пирятин, ботанічна пам’ятка природи «Лісопарк «Острів Масальський», узбережжя, 24.07.2011 р.; 2 – с. Березова Рудка, ставок, 01.08.2011 р.; 3 – с. Дейманівка, урочище «Лисівщина», 12.08.2013 р.; 4 – с. Харківці, р. Удай, узбережжя, 24.08.2010 р.; 5 – с. Шкурати, урочище «Острів», узбережжя озера Плесо, 13.08. 2013 р.; 6 – м. Пирятин, озеро Зарой, мілководдя, 26.08.2013 р.; 7 – с. Мала Круча, пониження тераси, 21.07.2011 р.; 10 – заповідне урочище «Куквин», берег р. Удай; 8 – с. Сасинівка, р. Перевод, пониження тераси, 20.07.2010 р.; 9 – с. Прихідьки, узбережжя ставка поблизу заповідного урочища «Яри-Поруби», 16.07.2011 р.; 10 – с. Червоне, узбережжя озера, 22.08.2012 р.; 11 – с. Повстин, узбережжя р. Удай, 23.08. 2012 р.

Загальне проективне покриття угруповань коливається в межах 80–100% (табл. 2). Діагностичний вид *Typha angustifolia* володіє проективним покриттям у діапазоні від 45 до 100%. Ценофлора асоціації налічує 17 видів, а на один опис припадає від 4 до 7. Діагностичний блок *Phragmiti-Magno-Caricetea* нараховує 8 видів, а найчастіше з них

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License
OPEN ACCESS

трапляється *Glyceria maxima*. У композиції фітоценозів беруть участь плейстофіти, з яких частіше інших відмічається *Lemna minor*. Фракції діагностичних видів *Potametea* та *Bidentetea tripartiti* нечисленні й не вирізняються значною фітоценотичною роллю й постійністю. На території НПП «Пирятинський» *Typhetum angustifoliae* – тривіальна асоціація вищої прибережно-водної рослинності.

На мілководдях мезоевтрофних та евтрофних водойм НПП «Пирятинський»: у ставках, болотах, водосховищах та у малопротічних ділянках річок виявлені ценози асоціації *Typhetum latifoliae* Nowinski 1930 (= *Scirpo-Phragmitetum* Koch 1926 p. p. nom. ambig. [Art. 36], *Typhetum latifoliae* von Soó 1927 nom. nud. [Art. 2b], *Typhetum angustifolio-latifoliae* Schmale 1939 p. p., *Typhetum latifoliae* Lang 1973). Глибина води у таких оселищах коливається в межах 10–60 см, проте найчастіше у літній період вони функціонують за умов відсутності поверхневої вологи. Фітоценози формуються на старих алювіальних ділянках зі значним вмістом органічних речовин у субстраті.

Загальне проективне покриття угруповань становить 100%, а на *Typha latifolia* з них припадає від 75 до 100% (табл. 3). Фітоценози маловидові, усього у їхньому складі відзначено 18 видів (від 2 до 6 на один опис). У перезволожених умовах угруповання представлені 3 ярусами. У підводному ярусі трапляється *Nuphar lutea*, наводний формують 3 представники *Lemnetea*, причому *Lemna minor* є константним видом *Typhetum latifoliae*. У надводному ярусі широко представлена фракція діагностичних видів *Phragmiti-Magno-Caricetea*, до яких долучається і *Mentha arvensis*.

У межах національного парку *Typhetum latifoliae* фіксується часто, проте, як правило, її угруповання значних площ не займають.

Таблиця 3

Угруповання асоціації *Typhetum latifoliae* Nowinski 1930

Номер опису	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Кількість видів	6	5	2	4	5	4	4	5	4	5	4	3	4
Проективне покриття, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Площа опису, м²	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	D.s. ass. *Typhetum latifoliae*												
Typha latifolia	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
	D.s. cl. *Phragmiti-Magno-Caricetea*												
Alisma plantago-aquatica	.	.	.	+	.	.	.	.	+	+	.	.	.
Butomus umbellatus	.	.	+	.	.	.	+	.	.	+	.	.	.

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License
OPEN ACCESS

Equisètum fluviatile	.	.	.	.	1	.	.	+	.	.	.	+	.
Glyceria maxima	2	.	.	.	.	..	.	.	.	.	.	.	
Lysimachia vulgaris	+	.	.	.		.		.	.	.	.	.	.
Mentha aquatica	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Schoenoplectus lacustris	.	.	.	.	.	1	.	.	+	.	.	+	.
Sium latifolium	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Sparaganium erectum	.	.	.	.	.	+	+	.	.	.	.	.	.
Spirodela polyrrhiza	.	.	.	.	1	.	.	2	.	.	1	.	+
Stachys palustris	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Typha angustifolia	.	.	.	+	.	.	.	+	.	.	+	.	1
D.s. cl. *Lemnetea*													
Lemna minor	.	1	.	1	1	+	.	+	1	1	1	.	+
Ceratophyllum demersum	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Salvinia natans	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
D.s. cl. *Potametea*													
Nuphar luteum	.	+	.	.	.	.	+	.	.	+	.	.	.
D.s. cl. *Bidentetea tripartiti*													
Mentha arvensis	+	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.		.

Описи: 1 – с. Харківці, р. Удай, узбережжя, 24.08. 2010 р.; 2 – м. Пирятин, ботанічна пам'ятка природи «Лісопарк «Острів Масальський», узбережжя, 24.07. 2011 р.; 3 – с. Прихідьки, узбережжя ставка поблизу заповідного урочища «Яри-Поруби», 16.07. 2011 р.; 4 – с. Сасинівка, р. Перевод, пониження тераси, 20.07. 2010 р.; 5 – с. Калинів Міст, пересохле заплавне озеро, 15.07. 2013 р.; 6 – с. Червоне, узбережжя озера, 22.08. 012 р.; 7 – с. Дейманівка, урочище «Лисівщина», 12.08. 2013 р.; 8 – с. Усівка, мілководдя р. Удай, 22.08. 2013 р.; 9 – с. Шкурати, урочище «Острів», узбережжя озера Плесо, 13.08. 2013 р.; 10 – заповідне урочище «Куквин», берег р. Удай; 11 – м. Пирятин, сплавина по р. Удай, 24.08. 2013 р.; 12 – м. Пирятин, озеро Зарой, мілководдя, 26.08. 2013 р.; 13 – с. Мала Круча, пониження тераси, 21.07. 2011 р.

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License

OPEN ACCESS

На мілководді евтрофних замкнутих та слабопротічних водойм із нейтральною та слаболужною реакцією середовища зафіксовані рослинні угруповання асоціації *Schoenoplectetum lacustris* Chouard 1924 (= *Scirpo lacustris--Glycerietum aquaticae* Allorge 1921 p.p., *Scirpo-Phragmitetum* Koch 1926 p. p. nom. ambig. [Art. 36], *Schoenoplectetum lacustris* Eggler 1933, *Scirpetum lacustris* Schmale 1939). Товща води в її оселищах– від 30 до 100 см, але у літній період обводнення часто відсутнє.

Загальне проективне покриття угруповань становить 100%, а *Schoenoplectus lacustris* – від 40 до 100% (табл. 4). У ценофлорі асоціації представлено 28 видів, половина з яких діагностичні для класу *Phragmiti-Magno-Caricetea*. Досить щільним є блок союзу *Phragmition australis*, із представників якого частіше за інших в описи потрапляє *Typha angustifolia* (до 10%). Із ценоелементів вільноплаваючої та зануреноводної рослинності в угруповання *Schoenoplectetum lacustris* проникають *Spirodela polyrrhiza* та *Nuphar lutea*, але значної ролі в композиції угруповань вони не відіграють. Окрім того, з просторово близьких рослинних угруповань спостерігається іррадіація представників класу *Molinio-Arrhenateretea*.

На території НПП «Пирятинський» ценози *Schoenoplectetum lacustris* також є тривіальними компонентами рослинного покриву.

Таблиця 4

Угруповання асоціації *Schoenoplectetum lacustris* Chouard 1924

Номер опису	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Кількість видів	9	12	6	7	5	7	5	5	4	5
Проективне покриття, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Площа опису, м²	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
D.s. ass. *Schoenoplectetum lacustris*										
Schoenoplectus lacustris	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5
D.s. all. *Phragmition australis*										
Glyceria maxima	1	.	.	.	.	.	.	+	.	.
Typha angustifolia	2	+	.	.	.	.	1	+	.	+
Typha latifolia	2	1	.	+	.	.	.	.	.	+
D.s. cl. *Phragmiti-Magno-Caricetea*										
Equisetum palustre	.	+	.	.	+	.	.	.	.	+
Carex acutiformis	.	2	.	.	.	.	.	.	+	.
Alisma plantago-auatica	.	.	+	.	.	+	.	.	.	.
Carex acuta	.	.	+	.	.	+	+	.	.	+
Eleocharis palustris	.	.	.	.	.	+	.	.	.	.
Lycopus europaeus	+	.	+	.	.	+	.	.	+	.
Rumex hydrolapathum	+	2	.	.	.	.	.	+	.	.
Sparganium erectum	.	.	.	2	+	.	.	.	.	.
Stachys palustris	2	1	.	1	.	.	1	.	.	.
Symphytum officinale	.	.	.	.	.	+	.	.	.	.
D.s. cl. *Lemnetea*										
Spirodela polyrrhiza	.	.	.	.	+	.	1	.	.	.
D.s. cl. *Potametea*										
Nuphar lutea	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.
Інші види										
Agrostis diluta	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Beckmannia eruciformis	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License
OPEN ACCESS

Calystegia sepium	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.
Cirsium setosum	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.
Galium rivale	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.
Lythrum salicaria	.	.	.	+	.	.	.	+	.	.
Mentha arvensis	+	+	.	.	.	+	.	.	.	.
Poa trivialis	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.
Ptarmica cartilaginea	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.
Ranunculus lingua	.	.	.	.	.	.	.	.	+	.
Salix cinerea	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.
Vicia sepium	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.

Описи: 1 – с. Дейманівка, урочище «Велике Селище», прибережжя р. Удай, 02.07. 2011 р.; 2 – с. Заріччя, прибережжя притоки р. Удай, 11.07. 2011 р.; 3 – с. Березова Рудка, мілина водосховища, 01.08. 2011 р.; 4 – між м. Пирятин та с. Замостище, пониження тераси, 02.07. 2012 р.; 5 – с. Харківці, р. Удай, узбережжя, 24.08. 2010 р.; 7 – с. Усівка, мілководдя р. Удай, 22.08. 2013 р.; 8 – м. Пирятин, ботанічна пам'ятка природи «Лісопарк «Острів Масальський», узбережжя, 24.07. 2011 р.; 9 – с. Дейманівка, урочище «Лисівщина», 12.08. 2013 р.; 10 – с. Прихідьки, узбережжя ставка поблизу заповідного урочища «Яри-Поруби», 16.07. 2011 р.

Угруповання асоціації *Glycerietum maximae* Nowinski 1930 corr. Sumberova et al. in Chytry 2011 формуються на мілководді мезоевтрофних та евтрофних водойм: в озерах, старицях, рукавах річок, ставках, меліоративних каналах. Окрім того, фітоценози трапляються на понижених ділянках терас річок, з постійним чи періодичним поверхневим підтопленням.

Проективне покриття угруповань становить 100% (табл. 5). В угрупованнях яскраво виражені домінуючі якості *Glyceria maxima* (45–100%). У фітоценозах асоціації виявлено 29 видів, дві третини з яких є діагностичними для класу *Phragmiti-Magno-Caricetea.* Яскраво виражений блок союзу *Phragmition australis* підтверджує необхідність включення *Glycerietum maximae* саме до його складу. У надводному ярусі угруповань часто відзначаються *Oenanthe aquatica* й *Sparganium erectum.* Наводний ярус слабо виражений, у нього проникають три види класу *Lemnetea*, тимчасом як блок *Potametea* у флористичному складі асоціації не представлений зовсім. Специфічною рисою *Glycerietum maximae* є помітна участь видів класу *Galio-Urticetea.*

На території НПП угруповання *Glycerietum maximae* є одними з найпоширеніших у складі болотної та прибережної рослинності.

Таблиця 5

Угруповання асоціації *Glycerietum maximae* Nowinski 1930 corr. Sumberova et al. in Chytry 2011

Номер опису	25	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кількість видів	12	7	10	8	8	6	7	9	8	7	6
Проективне покриття, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Площа опису, м²	60	70	45	35	50	80	70	60	45	80	60
D.s. ass *Glycerietum maximae*											
Glyceria maxima	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License
OPEN ACCESS

D.s. all. *Phragmition australis*										
Phragmites australis	+	.	.	.	.	1	.	+	.	+	.
Equisetum fluviatile	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	+
Sparganium erectum	2	+	+	.	.	1	.	+	1	1	.
Typha latifolia	.	.	+	.	.	.	.	+	.	+	.
Typha angustifolia	.	.	.	+	.	+	.	+	.	+	.
Schoenoplectus lacustris	.	.	+	.	.	.	1	.	+	.	+
D.s. cl. *Phragmiti-Magno-Caricetea*										
Polygonum amphibium	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Stachys palustris	.	+	+	+	.	.	+	.	.	.	.
Butomus umbellatus	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.
Symphytum officinale	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.
Carex acuta	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.
Caltha palustris	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.
Rumex hydrolapathum	.	.	.	.	+	.	.	.	+	.	.
Oenanthe aquatica	+	+	+	.	+	+	+	.	+	.	+
Lycopus europaeus	+	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.
Sium latifolia	+	.	+	.	.	.	+	.	.	.	+
Sagittarria sagittifolia	+	.	.	.	.	+	.	+	.	+	.
Alisma plantago-aquatica	+	+	.	.	.	.	.	.	1	.	.
Myosotis scorpioides	+	+	.	.	.	.	.	1	.	.	.
D.s. cl. *Lemnetea*										
Spirodela polyrrhiza	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.
Lemna minor	+	.	.	.	+	.	+	.	.	+	.
Hydrocharis morsus-ranae	+	.	.	.	.	.	.	+	.	.	.
D.s. cl. *Galio-Urticetea*										
Bidens frondosa	+	.	.	.	.	.	+	.	+	.	+
Calystegia sepium	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.
Agrostis stolonifera	.	.	+	2	.	.	.	.	.	.	.
Mentha arvensis	.	.	+	+	.	.	.	.	.	.	.
Galium aparine	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.
Epilobium hirsutum	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.

Описи: 1-2 – с. Калинів Міст, пониження тераси, 15.07. 2013 р.; 3 – с. Курінька, узбережжя р. Удай, 16.08. 2013 р.; 4 – с. Шкурати, урочище «Острів», 19.05. 2013 р.; 5 – с. Дейманівка, заповідне урочище «Куквин», 22.07. 2010 р.; 6 – с. Заріччя, прибережжя притоки р. Удай, 11.07. 2011 р.; 7 – с. Березова Рудка, мілина водосховища, 01.08. 2011 р.; 8 – м. Пирятин, ботанічна пам'ятка природи «Лісопарк «Острів Масальський», узбережжя, 24.07. 2011 р.; 9 – між м. Пирятин та с. Замостище, пониження тераси, 02.07. 2012 р.; 10 – с. Прихідьки, узбережжя ставка поблизу заповідного урочища «Яри-Поруби», 16.07. 2011 р.

На мілководдях озер та річок із слабкою течією та мулисто-піщаними донними відкладами за умов нейтрального pH виявлені угруповання асоціації *Glycerio–Sparganietum neglecti* Koch 1926 (= *Sparganietum ramosi* Roll 1938, *Sparganietum erecti* Zutshi 1975).

Проективне покриття угруповань становить 100% (табл. 6). Серед діагностичних видів домінуючу роль відіграє *Sparganium erectum* (45–100%), тимчасом як *Glyceria*

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License
OPEN ACCESS

maxima лише зрідка виступає як співдомінант. Ценофлора асоціації налічує 19 видів, а на один опис їх припадає від 4 до 13. Травостій надводного ярусу високий, у його складанні беруть участь 14 видів блоку *Phragmiti-Magno-Caricetea*. Наводний ярус добре виражений, у ньому представлено 4 види, найактивнішим із яких є *Lemna minor*. Через незначне обводнення місцевиростань підводний ярус найчастіше не формується.

На території НПП угруповання *Glycerio–Sparganietum neglecti* трапляється спорадично.

Таблиця 6

Угруповання асоціації *Glycerio–Sparganietum neglecti* Koch 1926

Номер опису	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Кількість видів	13	11	4	7	8	5	5	6	7	5	5	8
Проективне покриття, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Площа опису, м²	60	80	20	40	50	35	50	50	40	30	35	45
D.s. ass. *Glycerio–Sparganietum neglecti*												
Sparganium erectum	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Glyceria maxima	3	+	+	1	+	+	1	+	+	+	+	+
D.s. all. *Phragmition australis*												
Typha latifolia	.	.	.	.	1	+	+	.	+	.	.	+
Schoenoplectus lacustris	.	+	.	.	1	.	.	1	+	.	.	+
Phragmites australis	.+	.	+	.	.	+	+	1	+	.	+	.
Equisetum fluviatile	+	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
D.s. cl. *Phragmito-Magno-Caricetea*												
Oenanthe aquatica	+	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1
Rorippa amphibia	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	+	.
Lycopus europaeus	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	+
Sium latifolia	+	+	.	.	.	.	.	.	.	+	.	.
Sagittarria sagittifolia	+	.	.	1	+	.	.	+	.	.	.	+
Alisma plantago-aquatica	+	+	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.
Butomus umbellatus	.	+	.	1	1	.	.	.	+	.	.	.
Myosotis scorpioides	+	+	.	1	.	.	.	.	.	.	.	+
D.s. cl. *Lemnetea*												
Lemna minor	+	.	+	+	.	+	.	+	.	1	1	.
Salvinia natans	.	+	.	.	+	.	.	.	+	.	.	.
Hydrocharis morsus-ranae	+	.	.	.	.	.	+	.	.	+	.	.

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License

OPEN ACCESS

Ceratophyllum demersum	.	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.
D.s. cl. *Bidentetea*											
Bidens frondosa	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Описи: 1–2 – м. Пирятин, ботанічна пам'ятка природи «Лісопарк «Острів Масальський», узбережжя, 24.07. 2011 р., 16.07.2019 р. 3 – с. Дейманівка, урочище «Велике Селище», прибережжя р. Удай, 02.07. 2011 р.; 4 – с. Заріччя, прибережжя притоки р. Удай, 11.07. 2011 р.; 5 – с. Шкурати, урочище «Острів», узбережжя озера Плесо, 13.08. 2013 р.; 6 – с. Усівка, мілководдя р. Удай, 22.08. 2013; 7 – м. Пирятин, озеро Зарой, мілководдя, 26.08. 2013 р.; 9 – заповідне урочище «Куквин», берег р. Удай, 20.07. 2010 р.; 10 – с. Харківці, р. Удай, узбережжя, 24.08. 2010 р.; 11 – с. Червоне, узбережжя озера, 22.08. 2012 р.; 12 – м. Пирятин, ботанічна пам'ятка природи «Лісопарк «Острів Масальський», узбережжя, 16.08. 2013 р.

Фітоценози асоціації *Acoretum calami* Eggler 1933 зрідка фіксуються на мілководді евтрофних, замкнутих і слабопротічних водойм з нейтральною реакцією середовища. Донні відклади в таких екотопах – мулисті чи мулисто-піщані. Проте, частіше угруповання *Acoretum calami* розвиваються на знижених ділянках заплави у просторовій близькості з болотистими луками, які суттєво підтоплюються повеневими водами й атмосферними опадами.

Проективне покриття угруповань становить 100% (табл. 7). У ценозах спостерігається виразне домінування *Acorus calamus* (65–100%). Ценофлора асоціації налічує 27 видів, а на один опис їх припадає від 6 до 10. Клас *Phragmiti-Magno-Caricetea* репрезентують 12 видів, діагностичний блок союзу нечисленний, але *Iris pseudacorus, Typha angustifloia* та *Equisetum fluviatile* трапляються досить часто. Характерною тенденцією *Acoretum calami* є проникнення в угруповання видів класу *Molinio-Arrhenatheretea*, які хоч і не володіють високими показниками проективного покриття та константності, але формують досить чисельну фракцію. У межах НПП трапляється спорадично та тяжіє до антропогенно порушених місцезростань.

Таблиця 7

Угруповання асоціації *Acoretum calami* Eggler 1933

Номер опису	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Кількість видів	9	9	10	8	8	8	9	7	6	6
Проективне покриття, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Площа опису, м²	100	80	60	50	40	80	60	70	80	80
D.s. ass. *Acoretum calami*										
Acorus calamus	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
D.s. all. *Phragmition australis*										
Iris pseudacorus	.	2	.	+	.	.	+	.	+	.
Typha angustifolia	.	.	+	.	+	+	.	1	+	.
Equsietum fluviatile	.	.	.	.	+	.	+	1	.	+
D.s. cl. *Phragmiti-Magno-Caricetea*										
Alisma plantago-aquatica	.	.	.	+	+	.	.	.	.	.

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License

OPEN ACCESS

Lythrum virgatum	+	.	.	+	+	+	+	.	+	.
Lycopus europaeus	+	.	+	.	.	+	.	+	.	+
Sium latifolium	+	.	.	.	.	.	+	.	.	.
Stachys palustris	.	1	.	.	.	.	1	+	.	.
Symphytum officinale	.	.	+	.	.	+	.	+	.	+
Mentha aquatica	.	.	.	+	.	.	.	.	.	.
Oenanthe aquatica	.	.	.	+	.	.	+	.	.	.
D.s. cl. *Molinio-Arrhenateretea*										
Cirsium oleraceum	.	2	.	.	1	.	.	.	.	.
Sonchus palustris	.	.	.	.	+	.	.	.	.	.
Elytrigia repens	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Cirsium canum	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Phleum pratense	+	2	.	.	.	.	.	.	.	.
Caltha palustris	.	+	.	.	.	+	.	.	+	+
Ranunculus repens	.	+	.	+	.	.	.	.	.	.
Carex vesicaria	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.
Peucedanum palustre	.	.	+	.	.	.	+	.	.	.
Galium palustris	.	.	+	+	.	.	.	.	.	.
Інші види										
Humulus lupulus	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.
Calystegia sepium	+	1	+	.	+	+	1	+	+	
Conyza canadensis	+	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Myosoton aquaticum	.	1	2	.	.	+	.	.	.	.
Bidens tripartita	.	.	+	.	.	.	.	.	.	.

Описи: 1 – с. Сасинівка, заплавні луки р. Перевод, 20.06. 2011 р.; 2 – с. Заріччя, зниження тераси, 20.05. 2012 р.; 3 – с. Усівка, узбережжя р. Удай, 02.06. 2013 р.; 4 – с. Шкурати, урочище «Острів», зниження тераси, 10.06. 2012 р.; 5 – м. Пирятин, ботанічна пам'ятка природи «Лісопарк «Острів Масальський», узбережжя, 24.07. 2011 р.; 6 – с. Дейманівка, урочище «Велике Селище», прибережжя р. Удай, 02.07. 2011 р.; 7 – с. Дейманівка, луки поблизу ставка Гайок, 26.08. 2012 р.;8 – с. Дейманівка, болотисті луки біля кладки, 18.08. 2013 р.; 9–10 – с. Дейманівка, урочище «Лисівщина», зниження тераси, 21.08. 2014 р.

На мілководді річок, озер, стариць, водосховищ, ставків і боліт, у мікропониженнях рельєфу заплави р. Удай формуються угруповання асоціації *Iridetum pseudacori* Eggler ex Brzeg et Wojterska 2001**.** Реакція субстрату характерних оселищ нейтральна або слабокисла. Донні відклади мулисті чи мулисто-торфянисті.

Ця асоціація іноді підпорядковується союзу *Oenanthion*, проте флористичний склад та синморфологія угруповань свідчать про необхідність віднесення їх до союзу *Phragmition.*

Загальне проективне покриття угруповань становить 100%, із яких на *Iris pseudacorus* припадає від 35 до 100% (табл. 8). Угруповання маловидові, усього ценофлора налічує 29 видів, але на один опис припадає від 3 до 11. Угруповання володіють низьким рівнем флористичної гомогенності та слабо фракційно диференційовані. Блок *Phragmiti-Magno-Caricetea* репрезентований 18 видами, але більшість із них є малопостійними елементами угруповань. Константними й відносно високоактивними видами є *Carex acuta* та *Equisetum fluviatile.* У весняний та ранньолітній період у фітоценозах виражений наводний ярус, який у подальшому

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License
OPEN ACCESS

зникає. Із висиханням субстрату підвищується роль представників класу *Molinio-Arrhenateretea*.

У межах НПП «Пирятинський» ценози *Iridetum pseudacori* трапляються повсюдно.

Таблиця 8

Угруповання асоціації *Iridetum pseudacori* Eggler ex Brzeg et Wojterska 2001

Номер опису	1	2	3	4	5	6	7	8
Кількість видів	7	3	10	10	5	11	8	9
Проективне покриття, %	100	100	100	100	100	100	100	100
Площа опису, м^2	100	60	70	45	80	90	100	100
D.s. ass. *Iridetum pseudacori*								
Iris pseudacorus	5	5	5	5	5	4	5	5
D.s. cl. *Phragmiti-Magno-Caricetea*								
Carex acuta	+	.	.	+	2	3	.	+
Carex acutiformis	+	.	.	.	.	.	.	.
Thelypteris palustris	+	.	.	.	.	.	.	+
Alisma plantago-aquatica	.	+	.	.	.	.	+	.
Equisetum fluviatile	.	.	+	+	.	+	+	+
Rumex hydrolapathum	.	.	+	.	.	.	.	+
Lythrum virgatum	.	.	.	+	.	.	.	.
Acorus calamus	.	.	.	.	2	.	+	+
Carex disticha	.	.	.	+	.	.	.	.
Lycopus europaeus	.	.	.	.	.	+	.	.
Sium latifolium	.	.	.	.	.	+	.	.
Archangelica officinalis	.	.	.	.	.	+	.	.
Lysimachia vulgaris	.	.	+	.	.	+	+	.
Sonchus uliginosus	.	.	.	.	.	+	.	.
D.s. cl. *Lemnetea*								
Lemna minor	.	.	.	.	+	.	+	+
D.s. cl. *Molinio-Arrhenateretea*								
Taraxacum officinale	.	.	.	.	.	+	.	+
Lathyrus palustris	.	.	.	+	.	.	.	.
Galium palustre	.	.	.	+	.	.	.	.
Ranunculus acris	.	.	.	.	.	+	.	.
Cirsium canum	1	.	.	.	+	1	.	.
Caltha palustris	1	.	+	+	.	.	1	.
Geranium palustre	.	.	+	.	.	.	.	.
Poa palustre	.	.	+	.	.	.	.	.
Euisetum palustre	.	.	+	.	.	.	.	.
Galium rivale	.	.	+	+	.	.	.	.
Phleum pratense	.	+	.	.	.	.	.	.
D.s. cl. *Salicetea purpureae*								
Salix cinerea	+	.	.	.	.	.	+	.
Salix vinogradovii	.	.	+	.	.	.	.	.

Описи: 1 – м. Пирятин, ботанічна пам'ятка природи «Лісопарк «Острів Масальський», узбережжя, 24.07. 2011 р.; 2 – с. Сасинівка, заплавні луки р. Перевод, 20.06. 2011 р.; 3 – с. Заріччя, пониження тераси, 20.05. 2012 р.; 4 – с. Усівка, узбережжя р. Удай, 02.06. 2013 р.; 5 – с. Шкурати, урочище «Острів», пониження тераси, 10.06. 2012 р.; 6 – с.

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License
OPEN ACCESS

Дейманівка, урочище «Велике Селище», прибережжя р. Удай, 02.07. 2011 р.; 7 – с. Дейманівка, болотисті луки біля кладки, 18.08. 2013 р.; 8 – с. Дейманівка, луки поблизу ставка Гайок, 26.08. 2012 р.

Угруповання асоціації *Equisetetum fluviatilis* Nowinski 1930 часто розвиваються на мілководді еутрофних замкнутих і слабопротічних водойм із нейтральною й слабокислою реакцією середовища. Донні відклади таких екотопів здебільшого мулисто-торфянисті, рідше мулисто-піщані. Окрім прибережних ділянок заплавних озер, заток і стариць річок фітоценози трапляються також на болотах і в депресіях рельєфу поміж болотистими луками.

Загальне проективне покриття коливається в широких межах – від 35 до 80% (табл. 9). У надводному ярусі домінує *Equisetum fluviatile* (30–80%). Флористичний склад асоціації бідний і нараховує лише 14 видів, із яких абсолютна більшість є представниками класу *Phragmiti-Magno-Caricetea*. Блок *Phragmition australis* налічує 5 видів, із яких високими показниками константності вирізняються *Phragmites australis* і *Typha angustifolia*. У весняний та ранньолітній період добре виражений наводний ярус, який формують *Lemna minor* і *Spirodela polyrrhiza.*

На території НПП «Пирятинський» фітоценози асоціації досить звичайні, проте значних площ вони не займають.

Таблиця 9

Угруповання асоціації *Equisetetum fluviatilis* Nowinski 1930

Номер опису	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кількість видів	5	6	6	6	6	7	4	5	8	5	8
Проективне покриття, %	40	35	80	40	35	35	35	60	40	35	40
Площа опису, м^2	30	40	50	50	30	100	35	4	35	40	40
D.s. ass. *Equisetetum fluviatilis*											
Equisetum fluviatile	4	3	5	4	4	4	3	5	4	3	4
D.s. all. *Phragmition australis*											
Phragmites australis	.	1	.	+	.	+	.	.	+	.	+
Typha latifolia	1	.	.	.	+	.	+	.	.	+	.
Schoenoplectus lacustris	.	.	1	.	.	.	.	+	.	.	+
Typha angustifolia	.	+	.	.	+	1	.	.	1	1	+
Iris pseudacorus	.	.	+	.	1	+	.	.	+	.	.
D.s. cl. *Phragmito-Magno-Caricetea*											
Alisma plantago-aquatica	+	.	.	1	.	.	+	.	.	1	+
Lythrum salicaria	.	1	+	.	+	.	.	.	.	.	.
Sium latifolium	.	.	.	.	.	.	.	1	+	.	.
Rorippa amphibia	+	.	+	+	.	.	.	.	.	.	.
Sparganium erectum	.	.	.	.	.	+	.	+	.	+	1
Mentha aquatica	.	+	.	+	.	.	1	+	+	.	.
D.s. cl. *Lemnetea*											
Lemna minor	1	1	+	.	1	+	.	.	1	.	+
Spirodela polyrrhiza	.	.	.	1	.	+	.	.	+	.	1

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License

OPEN ACCESS

Описи: 1 – с. Усівка, узбережжя р. Удай, 02.06. 2013 р.; 2 – с. Сасинівка, заплавні луки р. Перевод, 20.06. 2011 р.; 3 – с. Заріччя, пониження тераси, 20.05. 2012 р.; 4–6 – м. Пирятин, ботанічна пам'ятка природи «Лісопарк «Острів Масальський», узбережжя, 24.07. 2011 р.; 7 – с. Дейманівка, урочище «Велике Селище», прибережжя р. Удай, 02.07. 2011 р.; 8 – с. Дейманівка, болотисті луки біля кладки, 18.08. 2013 р.; 9–10 – с. Дейманівка, урочище «Лисівщина», зниження тераси, 21.08. 2014 р.; 11 – с. Шкурати, урочище «Острів», окраїна болота, 27.06. 2011 р.

Угруповання союзу *Phragmition australis* відіграють важливу роль у підтримці високого рівня біорізноманіття НПП «Пирятинський». Вони представляють важливу довгострокову сукцесійну стадію, формують високопродуктивні та багаті на поживні речовини оселища, які підтримують популяції багатьох безхребетних тварин, риб, земноводних, рептилій та ссавців. Особливо важлива їхня роль для орнітофауни, адже досліджені фітоценози слугують важливим місцем розмноження для розмноження, зимівлі, зупинок під час міграцій для птахів.

Угруповання союзу *Phragmition australis* зазнають дії негативних антропогенних факторів, зокрема органічного забруднення стічними водами, забруднення та стоком з орних земель, пошкодження берегів та захисних смуг з трав'яної або деревної рослинності навколо водойм, а також частого випалювання у осінній (жовтень-листопад) або у весняний (квітень-травень) періоди.

Одним із важливих заходів з менеджменту оселищами союзу *Phragmition australis* є мозаїчне викошування очерету (План управління, 2018). Це господарча практика, яка має соціально-економічний ефект, що має сприятливі наслідками для біорізноманіття, якщо дотримуються екологічні і технічні вимоги. Такий захід можна здійснювати лише в період з листопада до кінця лютого. Наслідком такого втручання є формування мозаїчних ділянок рослинності, які підвищать різноманітність оселищ, збільшать кормову базу, а також біотичну різноманітність прибережних екосистем. Вкрай важливим заходом є також здійснення ефективної комунікації з місцевим населенням для подолання практики цілеспрямованого випалювання досліджуваних рослинних угруповань, а також забезпечення надійної системи виявлення підпалів та швидкого реагування у пожежонебезпечний період.

Висновки

Союз *Phragmition australis* на території НПП «Пирятинський» представлений 9 асоціаціями та 2 варіантами.

Фітоценози асоціацій *Phragmitetum australis, Typhetum angustifoliae, Schoenoplectetum lacustris, Glycerietum maximae* та *Iridetum pseudacori* є фоновими угрупованнями болотної та прибережної рослинності, тоді ж як рослинні угруповання *Typhetum latifoliae, Glycerio–Sparganietum neglecti* та *Equisetetum fluviatilis* на досліджуваній території трапляються рідко та значних площ не займають. Ценози асоціації *Acoretum calami* є резервуаром для адвентивного виду *Acorus calamus*, який однак не демонструє значної інвазійної здатності у регіоні Лівобережного Придніпров'я.

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License

OPEN ACCESS

Моніторинг за структурою, хорологією та динамікою угруповань союзу *Phragmition australis* є важливим завданням для підтримки та збереження видового та ценотичного різноманіття НПП «Пирятинський».

Дідух Я.П., Шеляг-Сосонко Ю.Р. 2003. Геоботанічне районування України та суміжних територій. *Укр. ботан.* Т. 60 № 1. С. 6–17.

Дубина Д.В. 2006. Вища водна рослинність. *Lemnetea, Potametea, Ruppietea, Zosteretea, Isoeto-Littorelletea* (*Eleocharicion acicularis, Isoetion lacustris, Potamion graminei, Sphagno-Utricularion*), *Phragmito-Magnocaricetea* (*Glycerio-Sparganion, Oenanthion aquaticae, Phragmition communis, Scirpion maritimi*). 534 с.

Коваленко О.А. 2016. *Флора, рослинність та фітосозологічні аспекти НПП «Пирятинський»*. Автореферат дисертації кандидата наук, Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України. Київ. 25 с.

План управління Смарагдовим об'єктом «НПП Пирятинський» / Management plan for Emerald Site «NNP Pyriatynskyi». 2018. Упорядники: Абдулоєва О.С., Вашеняк Ю.А., Коваленко О.А., Костюшин В.А., Ласак Р., Подобайло А.В., Шеффер Я. 152 с. [online]. Доступне https://daphne.sk/pyrmp/docs/Pyriatynskyi_Emerald_Site_Management_Plan.pdf [Дата звернення 27 травня 2026 року].

Прокопук М.С., Погорєлова Ю.В. 2015. Вища водна флора та рослинність національного природного парку «Пирятинський» (Полтавська область, Україна). *Чорномор. ботан. журн*. Т. 11 Вип. 2. С. 261–270. https://doi.org/10.14255/2308-9628/15.112/12

Соломаха В.А. 2008. Синтаксономія рослинності України. Третє наближення. 296 с.

Chytry M., Otypkova Z. 2003. Plot sizes used for phytosociological sampling of European vegetation. *Journal of Vegetation Science.* Vol. 14, pp. 563–570. https://doi.org/10.1111/j.1654-1103.2003.tb02183.x

Didukh Ya.P. 2011. The ecological scales for the species of Ukrainian flora and their use in synphytoindication. 176 p.

Weber H.E., Moravec J., Theurillat J.-P. 2000. International code of phytosociological nomenclature. 3rd edition. *Journal of Vegetation Science*. Vol. 11, pp. 739–760. https://doi.org/10.2307/3236580

Kovalenko O., Kalista M.

Vegetation of the *Phragmition australis* Koch 1926 alliance (class *Phragmiti-Magno-Caricetea* Klika in Klika et Novak 1941) on the territory of the National Nature Park "Pyriatynskyi"

The vegetation of the alliance Phragmition australis Koch 1926 *(class Phytosociology Phragmiti-Magno-Caricetea* Klika in Klika et Novák 1941*) within the National Nature Park "Pyriatynskyi" was analysed. It was found of that the alliance Phragmition australis in the territory of the National Nature Park "Pyriatynskyi" is represented by 9 associations and 2 variants. The structure of plant communities, ecological conditions, and distribution patterns within the National Nature Park "Pyriatynskyi"were investigated. It was revealed that the dominant communities of marsh and aquatic-riparian vegetation in the studied area are represented by the associations Phragmitetum australis, Typhetum angustifoliae, Schoenoplectetum lacustris, Glycerietum maximae, and Iridetum pseudacori. Species-poor communities of Phragmitetum australis var. inops were found to be widespread within the vegetation cover of the park. In addition, communities preliminarily classified as Phragmitetum australis var. Phragmites altissimus were identified and described; however, they require further phytosociological studies to confirm this syntaxonomic interpretation or to propose an alternative*

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License

OPEN ACCESS

classification. The plant communities Typhetum latifoliae, Glycerio–Sparganietum neglecti, and Equisetetum fluviatilis occur rarely and do not occupy large areas. It was established that the communities of the association Acoretum calami serve as a reservoir for the alien species Acorus calamus, which, however, does not exhibit a high invasive potential in the Left-Bank Dnipro region. A characteristic feature of Acoretum calami communities is the penetration of species belonging to the class Molinio-Arrhenatheretea, which, despite their low values of projective cover and constancy, form a relatively numerous fraction. These communities were found to occur sporadically and to be associated mainly with anthropogenically disturbed habitats. It was revealed that the communities of the alliance Phragmition australis are affected by several negative anthropogenic factors, including organic pollution from wastewater, runoff and contamination from arable lands, destruction of banks and protective belts of herbaceous or woody vegetation around water bodies, as well as frequent burning during autumn (October–November) and spring (April–May). A set of habitat management measures for the studied phytocoenoses is proposed. Monitoring the structure, chorology, and dynamics of the communities of the alliance Phragmition australis is an important task for maintaining and conserving the species and coenotic diversity of the National Nature Park "Pyriatynskyi".

Keywords: *aquatic vegetation, Phragmition australis, syntaxonomy, National Nature Park "Pyriatynskyi", phytocoenoses.*

Дата першого надходження статті до видання: 25.03.2026
Дата прийняття до друку статті після рецензування: 04.05.2026
Дата публікації (оприлюднення): 06.05.2026

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License

OPEN ACCESS

ЗМІСТ **CONTENTS**

Стор.

Гураль Р. І. Наземні молюски роду *Cepaea* в Державному природознавчому музеї НАН України: унікальність колекції та її значення для подальших досліджень ..…….……..…….. 3

- Land molluscs of the genus Cepaea in the State Museum of Natural History of the NAS of Ukraine: the uniqueness of the collection and its significance for further research

Родич Т. В., Гураль-Сверлова Н. В. Додаткові дані щодо розповсюдження та поліморфізму лісової цепеї *Cepaea nemoralis* (Gastropoda, Helicidae) у Львові та околицях …….. 15

- Additional data on the distribution and polymorphism of the grove snail Cepaea nemoralis (Gastropoda, Pulmonata) in Lviv and its surroundings

Голіней Г. М., Прокоп'як М. З., Крижановська М. А., Яницький Т. П. Оцифрування ентомологічних колекцій: міжнародний досвід та перспективи розвитку в Україні …… 39

- Digitization of entomological collections: international experience and prospects for development in Ukraine

Середюк Г. В., Ляшук І. Я., Штогун А. О., Клетьонкін В. Г., Глотов С. В. Сітчастокрилі (Insecta, Neuroptera) НПП «Кременецькі гори» …… 49

- Neuroptera (Insecta, Neuroptera) of the "Kremenets Mountains" NNP

Гнатина О. С., Різун В. Б., Щербаченко Т. М. Перші знахідки *Megascolia maculata* (Drury, 1773) (Hymenoptera, Scoliidae) на Волинському Поліссі …….. 61

- First records of *Megascolia maculata* (Drury, 1773) (Hymenoptera, Scoliidae) in the Volyn Polissia

Аторвін О. І., Капрусь І. Я. Екологічні особливості арбореального таксоцену колембол Вігерського національного парку (Польща) …… 67

- Ecological characteristics of the arborial taxocene in the Collembola Wigerski National Park (Poland)

Сідак С. Ю., Гуштан Г. Г. Таксономічне та екологічне різноманіття угруповань панцирних кліщів (Acari, Oribatida) первинного ґрунту (мікроґрунту) на стовбурі дерева (*Fagus sylvatica*) в НПП «Бойківщина» …….. 79

- Taxonomic and ecological diversity of oribatid mite (Acari, Oribatida) communities in primary soil (microsoil) on the trunk of *Fagus sylvatica* in "Boykivshchyna" NNP

Вікирчак О. К. Полоз лісовий (*Zamenis longissimus*) у регіоні Середнього Дністра: історія дослідження, сучасний стан популяцій та перспективи їх збереження 89

- *Aesculapian snake* (*Zamenis longissimus*) in the Middle Dniester region: history of research, current status of populations and prospects for their conservation

Причепа М. В. Видовий склад, розподіл риб та водно-болотних тварин у межах гідрологічного заказника «Річка Куделя» (басейн р. Ірпінь) ….. 101

- Species composition, distribution of fish and wetland animals within the boundaries of the hydrological reserve "Kudelya River" (Irpin River basin)

Кияк В. Г., Білонога В. М. Необхідність охорони *Cetraria islandica* L. в Україні ……...… 115

- The need to protect *Cetraria islandica* L. in Ukraine

Климишин О. С. Сукцесійні зміни субальпійської рослинності Українських Карпат ..……. 125

- Successional changes of subalpine vegetation of the Ukrainian Carpathians

Коваленко О. А., Каліста М. С. Рослинність союзу *Phragmition australis* Koch 1926 (клас *Phragmiti-Magno-Caricetea* Klika in Klika et Novak 1941) на території НПП «Пирятинський» ……. 141

- Vegetation of the *Phragmition australis* Koch 1926 alliance (class *Phragmiti-Magno-Caricetea* Klika in Klika et Novak 1941) on the territory of the "Pyriatynskyi" NNP

Кропивницька Л. М., Стаднічук О. М., Мигаль Л. Р. Біотестування природних вод басейну річки Опір в межах НПП «Сколівські Бескиди» 161

- Biotesting of natural waters in the Opir river basin within the "Skolivsky Beskydy" NNP

Бриндзя І. В., Гойванович Н. К., Кавецький Т. С. Оцінка якості криничних вод гірських та передгірських зон Стрийщини за санітарно-хімічними показниками в контексті сталого розвитку здоров'я 171

- Assessment of the quality of well waters of the mountain and foothill zones of the Stryi region according to sanitary and chemical indicators in the context of sustainable health development

Вовк О. Б., Орлов О. Л. Іноваційні підходи до моніторингу ґрунтів в Україні за стандартами Європейського Союзу 181

- Innovative approaches to soil monitoring in Ukraine according to European Union standards development

Леневич О.І., Паньків З. П. Оцінка впливу рекреаційного навантаження на ґрунтовий покрив лучних екосистем НПП «Сколівські Бескиди» ……. 191

- Impact assessment of recreational load on the soil cover of meadow ecosystems in the "Skolivski Beskydy" NNP

Рагуліна М. Є., Кузярін О. Т., Мамчур З. І., Драч Ю. А. Оселищне різноманіття верхів'я Збоївського потоку: ретроспективний аналіз та созологічна оцінка 203

- Habitat diversity of the headwater Zboyishcha stream: retrospective analysis and sozological valuation

Хроніка * Current issues

Вовк О. Б. Про діяльність Державного природознавчого музею НАН України у 2025 році 215

Дзюбенко Н.В. Міжнародний тренінг з оцифрування та збереження музейних колекцій у Митровиці 217

Правила для авторів 219

Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

Наукове видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Випуск 42

PROCEEDINGS OF THE STATE NATURAL HISTORY MUSEUM

Issue 42

Українською та англійською мовами

Головний редактор Ігор Ярославович Капрусь

Комп'ютерний дизайн і верстка: Олександр Семенович Климишин,
Тарас Михайлович Щербаченко

Адреса редакції:
79008 Львів, вул. Театральна, 18
Державний природознавчий музей НАН України
тел.: +38(032) 235-70-02; e-mail: nzdpm@smnh.org, trilobit6@gmail.com
science.smnh.org, nzdpm.smnh.org

Формат 70×100/16. Обл.-вид. арк. 18,8. Наклад 100 прим.

Виготовлення оригінал-макета здійснено у відділі прикладної музеології
Державного природознавчого музею НАН України
Друк ТзОВ «Простір М» 79000 Львів, вул. Чайковського, 8